

Steinalteret på Dyste: Tilstandsvurdering.

Det ble gjennomført er synfaring 8 april 2015, med registrering av dagens tilstand.
Jfr. Riksantikvarens Notat fra befaring på Dyste kirketuft, - ID 71308-1, av 9 april 2015.

Det er senere fremlagt utdrag fra Fortidsminder, Aarsberetningen for 1909, ” Dyste Kirke, Kolbu, Vestre Toten” av Reinert Svendsen, med tegning av steinaltret utført av Arkitekt Olaf Nordhagen (1908)

Det er videre fremlagt notater fra Riksantikvaren fra befaringer den 11.08.1983, fra 22.09.1992, og fra 03.05.2001.

Tilstand ved synfaring:

Steinaltret er murt opp av hogne kvaderstein i kalk, (Limstein) stedvis med mindre pinningsstein innimellom, og med en stor alterplate med ”reliquegjemme” på toppen, også utført i kalkstein.

Altret heller i østlig retning. Det mangler fugemateriale, spesielt i sør og øst, og det er en deformasjon på sørsiden. Åpninger i murverket er ved et tidligere tidspunkt støpt igjen med sementbasert mørtel/betong. Eksisterende brukbare fuger er relativt gamle, men visuelt vurdert, er disse utført i en kalkmørtel tilsatt sement, altså ikke fuger fra middelalder. Det er store hulrom mot sør og øst, og ingen tegn på original mørtel mellom steinene. Kun pulverisert mørtelbiter og mørkt grovt tilslag.

På sør-, øst- og nordsiden ser det ut til å ha blitt støpt/injisert betong mellom utglidende steiner. Det nederste skiftet mot øst har en betongpute mellom kalkstein og fundamentstein.

Med referanse til befaringsnotat av Inger kalkberg 15.05.2001, siteres:

”Alteret (l,25x1,15x0,76m) er murt opp av tilhugget stein med en steinplate (inkl. relikvegjemme) til toppdekke. Ved befaringen ble det gitt informasjon om at steinalteret var blitt tatt fullstendig ned på 1920-tallet og gjenoppmurt. Betong ble brukt ved denne restaureringen.”

I de undersøkelser som ble gjort (08.04.15) er det ingen ting som tyder på kalkmørtel fra middelalder, men det kan eventuelt påtreffes i forbindelse med et tiltak. Deler av alteret har ganske sikkert blitt murt om. Det er avvik i dagens plassering av stein i forhold til tegningen fra 1908. Tegningene viser vest- og sørsiden.

Alterplaten på toppen har en fint hoggen hulkil. Hulkilen er ment å korrespondere med murlivet under, slik som fremstilt i tegning av Olaf Nordhagen 1908, ikke ligge langt innenfor dette slik som i dag.

Tegninger er utført av Olaf Nordhagen 1908.

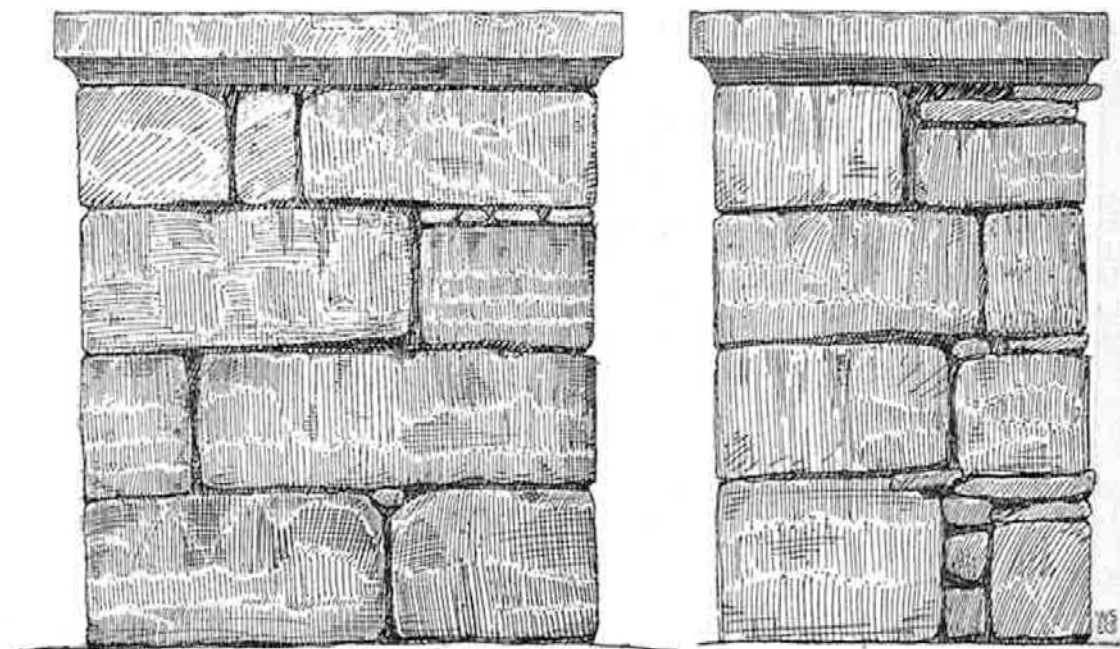
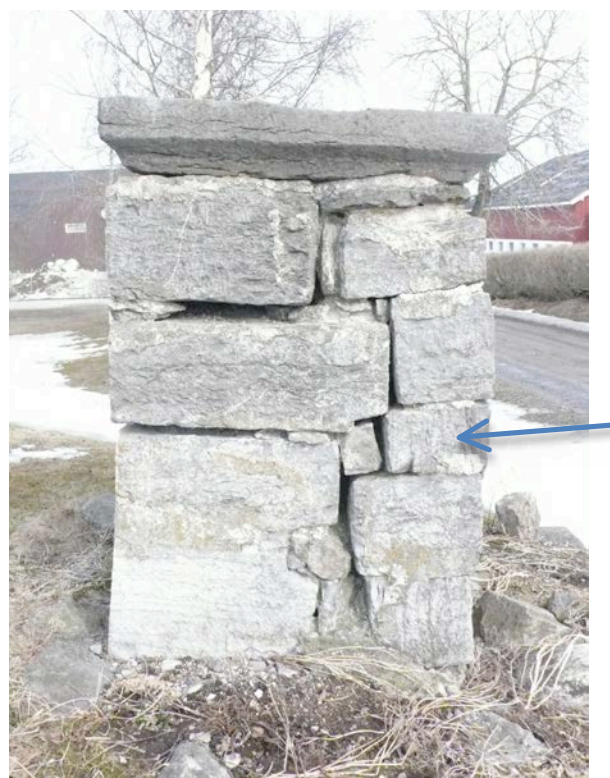

Fig. 2. Alteret i 1:20. Af O. Nordhagen.

Foto: Alteret sett fra vest og sør 08.04.15

Blå piler markerer "nye" stein.

Ut fra det foregående kan man også med stor sannsynlighet identifisere kvaderstein både på nord- og østsiden.

Nordside

Østside.

Blå stjerner identifiserer original stein. Ut over disse, kan man anta at annen hogget stein også tilhører det originale altret, men eventuelt brukt et annet sted enn original plassering.

I og med at murverket ikke ”går opp i” en naturlig møte med alterplatens hulkil, forutsetter vi at stussfugene er større enn de opprinnelige.

Og at altret har blitt demontert/flyttet og murt om, slik som nevnt i Notat av 15.05.2001, og i notat av 11.08.1983:

Sitat:

”Alteret står fremdeles (foto log2) Det er visse uoverensstemmelser mellom Nordhagens tegning og alteret slik det ser ut idag. Dette kan skyldes en oppmuring av alteret som ifølge eieren av bnr. 1 og 8 skal ha foregått i 1930-årene. Alteret skal da ha vært nærvædd å rase sammen.”

Det er nylig gjennomført tiltak med drenering på østsiden av altret.

Altret lener seg ca. 6/8 cm. ut av lodd i østlig retning, men det ser ikke ut til å være noe aktiv utglidning.

Fundamentforholdene er ikke undersøkt, men vi forutsetter at disse er uendret av tiltak med dreneringen. Fundamentstein ligger i dagen.

Forslag til tiltak:

Med den forutsetningen av at altret har vært flyttet og tidligere vært murt om, foreslår vi at man demonterer det en gang til og murer det om, etter merking og dokumentasjon. Tegninger av Alf O. Nordhagen fra 1908 følges. Skulle man mot formodning påtreffe gammel kalkmørtel i de nedre skift under demonteringen, stoppes demontering og man bygger videre på de skift dette eventuelt måtte gjelde. Det vil være behov for løftehjelp med lokale krefter. Traktor med stropper. Det foreslås at man benytter en Naturlig hydraulisk kalkmørtel (NHL 3,5) til arbeidet. Tiltaket vil dokumenteres og det lages en kortfattet rapport etter slutføring av arbeidet.

Kostnadsoverslag:

Det vil være behov for en bemanning på 2 murere, samt en lokal traktorfører i noe korte intervaller, for løftehjelp til alterplaten og de største steinene. Det er behov for innkvartering i nærheten. Kost og losji og transport beregnes i.h.t. Statens Reiseregulativ. Reisetid regnes som arbeidstid. Vi forutsetter at 2 mann løser oppgaven i løpet av en uke. Vi legger til grunn normalarbeidsuke på 37,5 timer inkl. reiser.

Arbeid: 75 timer a` kr. 550,-	kr. 41.250,00
Materialer: NHL-kalk etc.	<u>kr. 1.500,00</u>
	kr. 42.750,00
Mva. 25%	<u>kr. 10.687,50</u>
Sum:	<u>kr. 54.437,50</u>

I tillegg kommer kostnadene til kost, losji og transport

Vi forutsetter at tiltaket gjennomføres i kalksesongen 2016

Med vennlig hilsen

Terje Berner
Oslo 11.08.2015